

ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lietas Nr. A420336415

Lietas arhīva Nr. AA43-0338-20/14

[ECLI:LV:ADAT:2020:0319.A420336415.5.S](#)

SPRIEDUMS Latvijas tautas vārdā

Rīgā

2020.gada 19.martā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Linda Vīnkalna, tiesneši Inga Juhņeviča-Knoka un Māris Vīgants

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „EuroPark Latvia” pieteikumu par Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2015.gada 8.oktobra lēmuma Nr.2-pk atcelšanu, sakarā ar SIA „EuroPark Latvia” apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 17.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (turpmāk – Centrs) izskatīja patērētāju kolektīvo interešu lietu par pieteicējas SIA „EuroPark Latvia” piedāvātajiem netaisnīgajiem līguma noteikumiem attiecībā uz pieteicējas Autostāvvietas lietošanas noteikumos (turpmāk – Noteikumi) paredzēto līgumsodu. Ar Centra 2015.gada 8.oktobra lēmumu Nr.2-pk (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) pieteicējai noteikti pienākumi:

1) izbeigt patērētāju tiesību pārkāpumu nekavējoties, bet ne vēlāk kā mēneša laikā, pārtraukt tāda paša satura kā par netaisnīgiem atzītos līguma noteikumus par līgumsodu, kuri pilnīgas nepildīšanas situācijā par vienu un to pašu līgumisko pārkāpumu paredz atkārtotu līgumsoda piemērošanu un nepienācīgas pildīšanas situācijā paredz līgumsodu, kura kopējā vērtība pārsniedz desmit procentus no maksas par pakalpojumiem, kurus patērētāji ir izmantojuši, bet nav apmaksājuši;

2) sešu mēnešu laikā pieteicējas interneta vietnē un autostāvvietās grozīt pārsūdzētā lēmuma 1.punktā minētos līguma noteikumus par līgumsodu;

3) iesniegt Centram informāciju un pierādījumus par pārsūdzētā lēmuma 2.punktā noteiktā tiesiskā pienākuma izpildi, iesniedzot pārstrādāto līguma noteikumu projektu.

Pārsūdzētais lēmums pamatots ar šādiem argumentiem.

[1.1] Ņemot vērā Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.pantā iekļauto tiesību normu mērķi, pieteicējas līguma noteikumi, kuri patērētājiem tiek piedāvāti iepriekš sagatavotu līguma noteikumu jeb projektu veidā, neatbilst normatīvo aktu prasībām, piemēram, Civillikuma 1716.pantā noteiktajām līgumsodu noteikšanas un piemērošanas prasībām.

[1.2] Piemērojot līgumsodu nepienācīgas izpildes gadījumos, pieteicēja neņem vērā to, ka līgumsoda apmērs kopumā, tajā skaitā piemērojot to atkārtoti, nedrīkst pārsniegt 10 procentus no pamatparāda vai galvenās saistības apmēra. Attiecīgie noteikumi par līgumsodu, kuri uzskatāmi par iepriekš sagatavotiem un ar patērētājiem neapspriestiem līguma noteikumiem, ņemot vērā pakalpojuma izmantošanas raksturu un maksu, patērētājiem rada ievērojamu un nepamatotu (prettiesisku) zaudējumu risku. Līdz ar to rada arī būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam. Šāds patērētājiem piemērotais līgumsods uzskatāms par nesamērīgu un neproporcionālu.

[1.3] Noteikumi par līgumsodu, ņemot vērā to piemērošanu nepienācīgas izpildes gadījumos, saskaņā ar Civillikuma 1716.panta trešo daļu, Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmo un trešo daļu, tostarp trešās daļas 4.punktu, tiesiskajās attiecībās ar patērētājiem ir atzīstami par normatīvajiem aktiem neatbilstošiem un netaisnīgiem līguma noteikumiem.

[2] Pieteicēja vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par pārsūdzētā lēmuma atcelšanu. Pieteikums pamatots šādi.

[2.1] Pieteicēja uztur iepriekš Centram adresētajās vēstulēs norādītos apsvērumus.

[2.2] Pieteicējas izstrādātie Noteikumi paredz vairākas patstāvīgas saistības autostāvvietu lietotājam, un to izpildes pastiprinājumam Noteikumos ir ietverts pienākums maksāt līgumsodu.

[2.3] Patērētājs ir tiesīgs lietot autostāvvietu tikai uz iepriekš apmaksāto laiku, jo ar autostāvvietas lietotāju netiek slēgts beztermiņa līgums. Ja pēc līguma darbības izbeigšanās ar automašīnu netiek izbraukts no autostāvvietas, starp pieteicēju un

patērētāju ar konkludentām darbībām tiek noslēgts jauns līgums, un, ja priekšapmaksā par autostāvvietas lietošanu nav maksāta, pieteicēja ir tiesīga prasīt līgumsodu.

[2.4] Autostāvvietās netiek veikta automašīnu iebraukšanas vai izbraukšanas laika kontrole. Līdz ar to nav iespējams un nepieciešams konstatēt, cik ilgu laiku, neveicot pakalpojuma apmaksu, autostāvvietā ir izmantota, kā arī konstatēt, kāda ir neapmaksātā pakalpojuma maksas vērtība jeb neizpildītā saistība.

[2.5] Centrs, konstatējot, ka pieteicējai gadījumos, kad priekšapmaksā par autostāvvietas lietošanu ir veikta par noteiktu laiku, bet autostāvvietā izmantota arī pēc apmaksātā laika beigām, nesamaksājot maksu par visu autostāvvietas lietošanu, piemīt tiesības piemērot līgumsodu Civillikuma 1716.panta trešajā daļā paredzētajā kārtībā, ir izdarījis kļūdainu secinājumu. Centrs nav devis pareizu juridisku novērtējumu pieteicējas vairāk nekā pirms 10 gadiem radītās komercdarbības saturam. Līdz ar to Centrs nepamatoti šajā jautājumā ir konstatējis pieteicējas rīcības neatbilstību minētajai tiesību normai.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 17.jūnija spriedumu pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots šādi.

[3.1] Lietā nepastāv strīds par konkrēta satura stāvvietas noteikumu esamību un faktu, ka pieteicēja ir pakalpojuma sniedzēja Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē. Lietā pastāv strīds par Noteikumos ietvertā līgumsoda regulējuma atbilstību normatīvajiem aktiem, tas ir, par līgumsoda apmēru gadījumos, kad patērētājs ir veicis Noteikumu nepilnīgu izpildi.

[3.2] Tiesa no lietas materiāliem secinājusi, ka pieteicēja patērētājiem piedāvā un sniedz autostāvvietas pakalpojumus. Informācija par pakalpojumu un ar tā sniegšanu saistītajiem līguma noteikumiem patērētājiem tiek nodrošināta pieteicējas apsaimniekotajās autostāvvietās un interneta vietnē <http://www.europark.lv/palidziba/lietosanas-noteikumi>.

Pakalpojuma cena dažādās pieteicējas autostāvvietās ir atšķirīga, un tā var būt atkarīga no pakalpojuma izmantošanas nosacījumiem, piemēram, atkarībā no tā, vai autostāvvietas tiek izmantotas darba dienās vai brīvdienās, dienas laikā vai nakts laikā, saņemot vienreizēju pakalpojuma sniegšanu vai to abonējot. Pakalpojuma maksa, saņemot īstermiņa pakalpojumu dienas laikā (laika posmā no plkst.8.00 līdz 20.00) atkarībā no konkrētās autostāvvietas atrašanās vietas ir robežās no 0,50 līdz 3 euro par stundu.

Saskaņā ar Noteikumiem līgumsods par Noteikumu neievērošanu ir 25 euro (vai 11 euro atkarībā no konkrētās autostāvvietas atrašanās vietas), par ko tiek izrakstīta attiecīga soda naudas kvīts. Soda nauda tiek piemērota, ja nav iespējams konstatēt un nolasīt apmaksātu biļeti, abonementa karti vai apmaksu ar *Mobilly* norēķinu sistēmu, ja automašīna atrodas autostāvvietā ilgāk par apmaksāto laiku vai pārkāpjot citas Noteikumu prasības. Pieteicējas pārstāvju veiktie fotouzņēmumi ir uzskatāmi par faktisko apstākļu pierādījumiem.

Gadījumā, ja pārkāpums netiek novērsts 24 stundu laikā no soda naudas kvīts izrakstīšanas brīža, pieteicēja ir tiesīga piemērot 25 euro (vai attiecīgi 11 euro) lielu līgumsodu par laikā nenovērstu Noteikumu pārkāpumu.

Tiesa no Noteikumiem secinājusi, ka pieteicēja piemēro noteikto līgumsodu par pakalpojuma apmaksas pienākuma nepildīšanu vispār vai par nepienācīgu izpildi, ja ir pārsniegts sākotnēji apmaksātais autostāvvietas izmantošanas laiks. Turklāt, piemērojot līgumsodu, papildus netiek pieprasīta samaksa par izmantoto pakalpojumu.

[3.3] Saskaņā ar Civillikuma 1716.pantu līgumsods ir pametums, ko kāda persona uzņemas ciest sakarā ar savu saistību neizpildi vispār, nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā).

Līgumsods par saistību neizpildi vispār ir konkrēti noteikta naudas summa vai cita mantiska vērtība, kuru nedrīkst noteikt vairākkārtīgu (atkārtotu) vai pieaugošu maksājumu vai devumu veidā.

Līgumsods par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā) var tikt noteikts pieaugošs, taču kopumā ne vairāk par 10 procentiem no pamatparāda vai galvenās saistības apmēra.

Tiesa secinājusi, ka minētais normatīvais regulējums nodala līgumsoda piemērošanu par saistību neizpildi vispār vai par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā).

[3.4] Pieteicēja ir piemērojusi līgumsodus tostarp situācijās, kad patērētājs saistību nepienācīgi izpilda vai neizpilda īstā laikā (termiņā).

Šajā lietā par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā) ir atzīstamas situācijas, kad patērētājs ir veicis apmaksu vai atbilstoši Noteikumiem ir saņēmis „bezmaksas biļeti” pakalpojuma izmantošanai, bet vēlāk, izmantojot autostāvvietu, nav apmaksājis turpmāko pakalpojuma sniegšanas laiku vai pieteicējai objektīvu iemeslu dēļ par to nav bijis iespējams pārliecināties.

Pārbaudot lietas materiālus un pieteicējas interneta vietnē <http://www.europark.lv> pieejamo informāciju, tiesa secinājusi, ka minētajās situācijās pieteicēja var piemērot pilnā apmērā 11 vai 25 euro lielu līgumsodu. Tiesa secinājusi, ka pieteicēja par vienu un to pašu līgumisko pārkāpumu līgumsodu var piemērot atkārtoti 24 stundu laikā no pārkāpuma izdarīšanas, neņemot vērā, ka sākotnēji patērētājs ir veicis apmaksu vai arī ir saņēmis „bezmaksas biļeti”.

[3.4.1] No Civillikuma 1716. un 1717.pantā noteiktā izriet, ka saskaņā ar Civillikumu līguma nepienācīgas izpildes gadījumā papildus zaudējuma atlīdzības pienākumam nav pieļaujama līgumsoda noteikšana šādu zaudējumu vairākkārtīgā apmērā. Turklāt saskaņā ar Senāta tiesu praksi (sk. *Senāta Civillietu departamenta spriedumu lietā Nr.SKC-688/2012*) līgumsods arī 10 procentu ietvaros var tikt atzīts par nesamērīgu, ja tas noteikts no līguma kopējās summas, bet faktiski neizpildītā daļa ir ievērojami mazāka.

Izvērtējot lietas materiālus, tiesa secinājusi, ka pieteicēja neņem vērā to, vai līgumsoda apmērs kopumā, tajā skaitā piemērojot atkārtoti, nepārsniedz 10 procentus no pamatparāda vai galvenās saistības apmēra. Kā konstatējis arī Centrs, situācijā, kad nepienācīgi tiek pildīti līguma noteikumi – neapmaksāts pakalpojuma izmantošanas termiņš par divām

stundām un 48 minūtēm (neapmaksātā pakalpojuma summa 4,20 euro) – patērētājam tiek piemērots 25 euro liels līgumsods, kas attiecībā pret neizpildīto saistību ir noteikts 595 procentu vērtībā un gandrīz piecas reizes pārsniedz patērētāja neizpildītās apmaksas saistības apmēru, un tādējādi ir pretrunā ar Civillikuma 1716.panta trešajā daļā noteikto līgumsoda apmēra ierobežojumu.

Tiesa norādījusi, ka pieteicējas apgalvojums, ka šā brīža līgumsods 25 euro nepārsniedz tobrīd noteikto 18 latu līgumsodu un tādējādi nav uzskatāms, ka līgumsods ir neproporcionāls, un nav uzskatāms arī par netaisnīgu līguma noteikumu, ir nepamatots. Civillikuma 1716.panta regulējums ir mainījies, un tādējādi nav ņemams vērā iepriekš konstatētais, ka 18 latu (25 euro) apmērā noteiktais līgumsods ir pieļaujams.

Nemot vērā minēto, tiesa atzinusi, ka Centrs ir pareizi secinājis, ka pieteicējas noteiktais līgumsoda apmērs ir atzīstams par nesamērīgu, neproporcionālu un normatīvajiem aktiem neatbilstošu.

[3.4.2] Pieteicēja kā argumentu ir norādījusi, ka automašīnas lietotājs ir tiesīgs lietot autostāvvietu tikai iepriekš apmaksāto laiku, jo ar autostāvvietas lietotāju noslēgtais līgums nav beztermiņa. Pēc līguma darbības termiņa beigām, ja ar automašīnu netiek izbraukts no autostāvvietas, pieteicējas un patērētāja starpā ar konkludentām darbībām tiek noslēgts jauns līgums, un, ja priekšapmaksāta par autostāvvietas lietošanu nav maksāta, pieteicēja ir tiesīga prasīt līgumsodu.

Tiesa nav piekritusi pieteicējas argumentācijai, ievērojot to, ka, lai pieteicējas norādītā atkārtotā vienošanās ar konkludentām darbībām ar patērētāju tiktu atzīta, tad arī no otras līgumslēdzējpusēs (no patērētāja) ir jābūt nepārprotamai rīcībai, kas objektīvi apliecina piekrišanu šim vienošanās veidam, un tas nevar būt atkarīgs tikai no vienas līgumslēdzējpusēs interpretācijas. No Noteikumiem nav secināms, ka pieteicēja piedāvā tikai terminētu uz vienu konkrētu laiku autostāvvietas lietošanas pakalpojumu (izņemot tikai norādīto kopējo autostāvvietas lietošanas laiku no plkst.8.00 līdz 23.00). Ja patērētājs ir samaksājis par pakalpojumu tikai par noteiktu laiku (piemēram, par divām stundām) vai izmantojis „bezmaksas biļeti” uz konkrētu laiku, no minētā nevar izdarīt secinājumus, ka puses ar konkludentām darbībām ir vienojušās par pakalpojuma sniegšanu uz apmaksas kvītī norādīto laiku, ja patērētājs automašīnu faktiski ir atstājis autostāvvietā vēl pēc apmaksātā autostāvvietas lietošanas laika. Attiecīgi patērētājam nav pamata konstatēt, ka konkrētajā gadījumā puses ir vienojušās par nomas līgumu uz termiņu, uz tā pamata nodibinātās tiesiskās attiecības ir izbeigušās un pēc tam ir noslēgta cita vienošanās.

[3.4.3] Tiesa kā nesamērīgu uzskatījusi pieteicējas nostāju, piemērojot līdzvērtīgu līgumsodu gan gadījumā, kad patērētājs vispār nesamaksā par automašīnas novietošanu autostāvvietā, gan gadījumos, kad patērētājs ir samaksājis par noteiktu laiku un tas ir fiksējams, taču automašīna tiek turēta ilgāk par apmaksāto laiku, iespējams, pārsniedzot apmaksāto laiku tikai neilgu laiku. Minētā nostāja pēc būtības neveicina patērētāja vēlmi ievērot Noteikumos noteikto samaksas kārtību.

Līdz ar to tiesa atzinusi par pamatotu pārsūdzēto lēmumu daļā, ar kuru Noteikumu nosacījumi par līgumsodu, kuri nepienācīgas pildīšanas situācijā paredz līgumsodu, kura kopējā vērtība pārsniedz 10 procentus no maksas par pakalpojumiem, kurus patērētāji ir izmantojuši, bet nav apmaksājuši, atzīti par neatbilstošiem Civillikuma 1716.panta trešajai daļai un Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmajai daļai un trešās daļas 4.punktam.

Taču tajā pašā laikā tiesa atzinusi, ka pieteicējai ir tiesības pieprasīt no patērētāja apmaksu par visu neapmaksāto autostāvvietas lietošanas laiku, turklāt pieteicējai saskaņā ar Civillikuma 1720.pantu līguma nepienācīgas pildīšanas gadījumā ir tiesības prasīt gan līgumsodu, gan līguma izpildi. Tādējādi arī noteikto 10 procentu ierobežojumu gadījumā no pamatparāda pieteicējai būs tiesības iegūt lielāku samaksu nekā tikai pakalpojuma vērtība.

[3.5] Pieteicēja pieteikumā savus argumentus ir izklāstījusi, atsaucoties uz judikatūru un tiesību doktrīnu publisko tiesību un cilvēktiesību jomā. Pieteicēja sniegusi arī apsvērumus saistībā ar Centra konstatēto faktu, ka pieteicēja fiksētas summas veidā noteikto līgumsodu (11 vai 25 euro) var piemērot atkārtoti, piemēram, ik pēc 24 stundām.

Tiesa pievienojusies Centra paskaidrojumā sniegtajai argumentācijai, ka pieteicējas argumentiem par dubultās sodīšanas aizliegumu, cilvēktiesību pārkāpumiem un Krimināllikuma noteikumiem par noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvās puses pazīmēm nav saistības ar privāttiesiska pakalpojuma sniegšanas līguma noteikumos paredzēto līgumsodu un tā piemērošanu. Lai gan līgumsodam var būt arī sodošs raksturs, tomēr pamatojums tā samērībai ir konstatējams no civiltiesību un patērētāju tiesību regulējošajiem normatīvajiem aktiem.

Dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips aizliedz tiesāšanu un sodīšanu par otru nodarījumu, kas izceļas no tiem pašiem faktiem vai faktiem, kas pēc būtības ir tie paši (*sk. Satversmes tiesas 2012.gada 18.oktobra sprieduma lietā Nr.2012-02-0106 14.punktu*), attiecīgi minētais princips ir piemērojams publiski tiesiskajās attiecībās.

[3.6] Pieteicēja Centram adresētajā 2015.gada 29.oktobra vēstulē Nr.1-105/29.10.2015 norādījusi, ka Centrs jau ir savas kompetences ietvaros vērtējis līgumsoda (tobrīd 18 latu) apmēru, un atzinis, ka minētais līgumsoda apmērs nav uzskatāms par neproporcionālu, kā arī kontekstā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas noteikumiem nav uzskatāms par netaisnīgu līguma noteikumu (*Centra 2011.gada 17.jūnija vēstule Nr.21-04/3711-M-139*). Papildus pieteicēja norāda, ka autostāvvietu lietošanas noteikumos paredzētā līgumsoda piemērošanas jautājumi ir daudzkārt vērtēti arī tiesās un ka visas tiesu instances vienmēr ir atzinušas, ka minētā līgumsoda piemērošanas struktūra un apmērs ir pareizs un samērīgs.

Pārbaudot Tiesu informācijas sistēmu, tiesa konstatējusi, ka pieteicēja ir bijusi atbildētājs, trešā persona vai pieteicēja vairākās lietās, piemēram, administratīvajā lietā Nr.A420374112, kā arī civillietā Nr.C27219909 un vairākās citās civillietās, kurās ir izvērtētas maza apmēra prasības par naudas piedziņu no pieteicējas klientiem. Minētajās lietās ir vērtēts līgumsoda piedziņas pamats attiecībā pret konkrētiem klientiem, taču tiesai, izskatot lietu par pārsūdzēto lēmumu, minētie tiesu spriedumi nav saistoši. Šajā lietā nav strīds par līgumsoda piemērošanas pareizību pirmo reizi saistības pildīgas nepildīšanas gadījumā, kā tas ir vairākumā civillietu.

[4] Pieteicēja par Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 17.jūnija spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību. Apelācijas sūdzība pamatoti šādi.

[4.1] Tiesa nav izvērtējusi pieteicējas argumentus par kļūdaino faktisko apstākļu novērtējumu un līgumsoda tiesiskajiem aspektiem un nav pietiekami pamatojusi to noraidīšanas iemeslu. Tiesa nav pilnībā iedziļinājusies lietas būtiskajos apstākļos, pieļaujot Administratīvā procesa likuma 149. un 154.panta pārkāpumu.

[4.2] Tiesa nav piemērojusi lietas faktiskajiem apstākļiem atbilstošas tiesību normas, tādējādi nenodrošinot tiesisku, loģisku un taisnīgu rezultātu.

[4.3] Lietā ir strīds par situācijām, kurās pakalpojuma saņēmējs pēc automašīnas novietošanas ir veicis samaksu par automašīnas novietošanu uz noteiktu laiku, bet autostāvvietā izmantota arī pēc šī apmaksātā laika. Tiesa minētās situācijas kļūdaini kvalificējusi kā „saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildi īstā laikā (terminā)” un veikusi nepareizu Civillikuma 1716.panta trešās daļas interpretāciju.

[4.4] No tiesisko seku viedokļa situācijas, kad patērētājs vispār nav veicis samaksu par automašīnas novietošanu, neatšķiras no situācijām, kad patērētājs ir veicis samaksu par automašīnas novietošanu uz noteiktu laiku, bet autostāvvietā izmantota arī pēc šī apmaksātā laika. Līdz ar to uz minētajām situācijām attiecināmi vieni un tie paši apsvērumi.

[4.5] Tiesa uzskatījusi, ka patērētājam nav pamata konstatēt, ka konkrētajā gadījumā puses ar konkludentām darbībām vienojušās par nomas līgumu uz noteiktu laiku, uz tā pamata nodibinātās tiesiskās attiecības ir beigušās un pēc tam noslēgta cita vienošanās. Attiecībā uz šo jautājumu pieteicējas lietas izskatīšanas gaitā norādītie argumenti nav ņemti vērā.

Pieteicēja, atsaucoties uz Civillikuma 2112.pantu, norāda, ka starp pieteicēju un automašīnas lietotāju (patērētāju) noslēgtais darījums vērtējams kā īres tiesiskās attiecības. Identificējot tiesiska darījuma pazīmes atbilstoši Civillikuma 1404.pantam, konstatējams, ka par darījuma priekšmetu šaubu nav. Automašīnas lietotāja rīcība – veikts maksājums par noteiktu laika periodu – ļauj konstatēt patērētāja gribu īrēt autostāvvietu uz noteiktu laiku. Līdz ar to līgums ir noslēgts tikai uz to laiku, kamēr automašīna ir novietota pieteicējas autostāvvietā.

Apstāklim, ka līgums tiek noslēgts, pusēm klāt neesot, nav nozīmes, jo autostāvvietā ir iespēja iepazīties ar tās lietošanas noteikumiem. Patērētāja maldība nevar rasties, jo pieteicējas autostāvvietā ir apzīmēta ar atbilstošu ceļa zīmi. Noteikumi uzskatāmi par pieteicējas oferti, un patērētājam nav pienākuma tos pieņemt. Noteikumu izvietojums ļauj ikvienai personai ar tiem iepazīties, un no jebkuras labticīgas personas ir sagaidāms, ka tā ar tiem iepazīsies un, pieņemot oferti, veiks atbilstošu rīcību, tostarp maksās priekšapmaksu par autostāvvietas izmantošanu par noteiktu laiku.

[4.6] Civillikuma 2141.pants uzliek īrniekam pienākumu veikt īres maksu. Apmaksājot īres maksu, patērētājs akceptē pieteicējas oferti un autostāvvietas lietošanas kārtību, kas ir līguma sastāvdaļa.

Civillikuma 2165.pants noteic, ka īres līgums, kas aprobežots ar noteiktu termiņu, izbeidzas, kad notecējis termiņš. Tādējādi, izbeidzoties autostāvvietas lietošanas termiņam, arī īres līgums izbeidzas. Cita pieeja būtu pretrunā ar Civillikuma noteikumiem.

Pēc līguma darbības termiņa beigām atbilstoši Civillikuma 1716.pantam pieteicējas un patērētāja starpā tiek noslēgts jauns līgums un, ja priekšapmaksā par autostāvvietas lietošanu netiek maksāta, pieteicēja ir tiesīga prasīt līgumsodu par saistību neizpildi vispār.

[4.7] Līgumsods 25 euro apmērā ir atbilstošs Civillikuma noteikumiem. Pēc ekonomiskās būtības tas ir noteikts kā konkrēti izmērāms un iepriekš novērtējams lielums. Līgumsoda mērķis nav peļņas gūšana, bet gan autostāvvietas lietotāju disciplinēšana.

[4.8] Atlīdzinājums ir mantiska rakstura saistība, kuru patērētājam jāmaksā, ja tas izmantojis pieteicējas autostāvvietu, neveicot samaksu.

Pieteicēja norāda, ka līgumsoda apmērs ir pamatots ar aprēķiniem un ka, samazinot tā apmēru negodprātīgu patērētāju interešu aizsardzības dēļ, pakalpojumu sniedzējs var ciest zaudējumus.

Faktiski pieteicējas prasītais līgumsods ir mazāks par to summu, ko pieteicēja saņemtu no godprātīga klienta par automašīnas novietošanu 24 stundu periodā pieteicējas autostāvvietā. Pašvaldība situācijās ar SIA „Rīgas Satiksme” rīkojas līdzīgi, taču tās sniegto pakalpojumu neatbilstību kontrolējošās institūcijas nav atzinušas.

[4.9] Tiesas iebildumi, ka būtu taisnīgi sagaidīt, ka līgumsods tiks prasīts tādā apmērā, ko veido samaksa par faktisko autostāvvietas lietošanas laiku, ir nepamatoti. Tādā gadījumā līgumsods 5,75 euro par 23 stundu automašīnas novietošanu bez samaksas nepildītu disciplinējošo funkciju. Nāktos likvidēt arī priekšapmaksas funkciju, autostāvvietas aprīkot ar iebraukšanas un izbraukšanas kontroli un barjerām, kas sadārdzinātu pakalpojumu un padarītu to neērtāku.

Tiesas secinājumi balstīti uz tādas personas, kas neveic vai nav domājusi veikt samaksu par pieteicējas autostāvvietas pakalpojumu izmantošanu, viedokli. Šāda persona faktiski vienmēr uzskatīs, ka līgumsods nav samērīgs. Tiesai būtu jāvērtē līgumsods no tādas personas, kas godprātīgi pilda uzņemtās saistības, viedokļa.

[5] Paskaidrojumos Administratīvajai apgabaltiesai Centrs norāda, ka apelācijas sūdzība nav pamatota. Centrs nepiekrīt pieteicējas norādītajiem apsvērumiem par pieteicējas sniegto pakalpojumu līguma tiesisko dabu. Pieteicējas un patērētāja starpā noslēgtais līgums ir pakalpojumu līgums, uz kuru attiecināmi vispārējie līgumsaistību noteikumi un speciālās patērētāju tiesības reglamentējošās tiesību normas. Tiesas secinājumi pilnībā atbilst Centra nostājam, un tas, vai konkrētajā gadījumā pastāv īres vai nomas tiesiskās attiecības, netaisnīgo līguma noteikumu konstatēšanas faktu neietekmē. Pašvaldības SIA „Rīgas Satiksme” pakalpojumu sniegšanas noteikumi ir noteikti ar ārēju normatīvo aktu, un tādējādi to satura izvērtēšanu vai grozīšanu Centrs nav tiesīgs veikt. Tomēr Centrs ir vērsis kontrolējošo institūciju uzmanību uz tās

noteikumu nepilnībām.

[6] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 25.aprīļa spriedumu pieteikums noraidīts.

Pieteicēja par apgabaltiesas spriedumu daļā par līgumsodu līguma nepienācīgas izpildes gadījumā iesniedza kasācijas sūdzību.

Ar Senāta 2019.gada 13.augusta spriedumu Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 25.aprīļa spriedums atcelts daļā par līgumsodu līguma nepienācīgas izpildes gadījumā un lieta šajā daļā nodota jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

[7] 2019.gada 3. un 7.oktobra paskaidrojumos Administratīvajai apgabaltiesai Centrs norāda šādus apsvērumus.

[7.1] Senāts izskatāmajā lietā precizējis tiesību normas saistībā ar līgumsoda piemērošanu līgumtiesiskajās attiecībās atbilstoši Latvijas tiesību sistēmai, kā arī skaidrojis īstermiņa autostāvvietu līgumtiesisko attiecību raksturu. Senāta secinātais veido Latvijas tiesību sistēmas daļu, kas attiecināma uz īpaša veida darījumu tiesībām, kurā papildus vispārējam Civillikuma regulējumam ir jāņem vērā speciālās tiesību normas, kas nodrošina patērētāju kā „vājāko” tirgus dalībnieku aizsardzību.

Lai nodrošinātu, ka izskatāmā lieta neveido Padomes 1993.gada 5.aprīļa direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (turpmāk – Direktīva) mērķiem un prasībām pretrunā esošu tiesību normu interpretāciju un praksi, lieta izskatāma, ņemot vērā Eiropas Savienības tiesībās nostiprinātos patērētāju tiesību aizsardzības principus un prasības, nepieciešamības vai šaubu gadījumā vēršoties ar prejudiciāla nolēmuma lūgumu Eiropas Savienības Tiesā. Centrs, atsaucoties uz Eiropas Savienības Tiesas 2019.gada 11.septembra sprieduma lietā C-143/18 *Romano* 37.un 38.punktā un 2016.gada 28.jūlija sprieduma lietā C-168/15 *Tomašova* 28., 30. un 31.punktā atzīto, norāda, ka tiesai, saņemot izskatīšanai lietu par patērētājiem piedāvātiem vai piemērotiem līguma noteikumiem, pēc savas ierosmes (*ex officio*) ir jāveic to atbilstības izvērtēšana, ja tās rīcībā ir vajadzīgais juridiskais un faktiskais pamatojums.

Pārsūdzētais lēmums ir tieši vērst uz daudzu patērētāju tiesisko interešu aizsardzību un nodrošināšanu atbilstoši Direktīvas mērķim. Ņemot vērā pārsūdzētā lēmuma tiesisko nozīmi un lietā konstatētos faktiskos apstākļus, tiesai ir nodrošināts pietiekošs juridiskais un faktiskais pamatojums līguma noteikumu atbilstības izvērtēšanai saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 4.punkta un ar to pārņemtajām Direktīvas prasībām.

Pieteicējas prakses ietvaros patērētājiem piemērotie līguma noteikumi par līgumsodu joprojām nav mainījušies, un pieteicējas rīcība šobrīd ir tāda pati, kāda tā lietā tika konstatēta, pieņemot pārsūdzēto lēmumu. Patērētāju tiesisko interešu aizskārumus nevar tikt attaisnots ar komersanta leģitīmajām interesēm, ja to aizsardzība attiecībā pret patērētājiem radītajām tiesiskajām un materiālajām sekām ir nesamērīga.

[7.2] No Senāta norādītā secināms, ka situācijas, kurās pieteicēja piemēro pārsūdzētajā lēmumā konstatēto līgumsodu, ir uzskatāmas par „pilnīgas nepildīšanas situācijām” atbilstoši Civillikuma 1716.panta otrajai daļai. Centrs norāda, ka pieteicējas prakse liecina par sistemātisku, regulāru un automātisku nesamērīgu līgumsodu piemērošanu par Centra un vairāku patērētāju ieskatā nenozīmīgiem pārkāpumiem, piemēram, dažu minūšu kavētu apmaksu vai citādi īslaicīgi neapmaksātu autostāvvietas izmantošanu. Attiecīgais līgumsoda apmērs par nenozīmīgu pārkāpumu vai kavējumu tiek noteikts situācijās, kurās noteikta laika perioda ietvaros pakalpojumu sniegšana tiek piedāvāta bez maksas, kā arī vairākkārt pārsniedzot pakalpojuma maksu par visu dienu vai diennakti.

Minēto pierāda Centra lielā skaitā apkopotie pieteicējas prakses gadījumi, par kuriem sastādīti konstatējošie akti. Pieteicējas pieļautās situācijas atbilst Senāta norādītajam vērtējumam, ka patērētājam piemērotais līgumsods atzīstams par nesamērīgu, ja tas ir nesamērīgs attiecībā pret mazāko iespējamo tipisko līguma pārkāpumu, par kuru līgumsods var tikt piemērots. Centrs konstatējis, ka vidēji par 5–20 minūšu pieļautu kavējumu pieteicēja piemēro līgumsodu 25 *euro* apmērā. Savukārt, nododot pieteicējas piemēroto līgumsodu ārpustiesas parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzējam, patērētājiem tiek radītas papildu materiālās sekas, kā arī ir risks tikt iekļautiem parādvēstures datubāzē.

[7.3] Centra ieskatā situācija, kurā patērētājs, vienreizēji novietojot automašīnu autostāvvietā un tādējādi atbilstoši pieteicējas autostāvvietu lietošanas noteikumiem noslēdzot līgumu, secīgi, tajā skaitā īslaicīgi, ir turpinājis neapmaksātu autostāvvietas izmantošanu, notekot iepriekš apmaksātajam vai bez maksas piešķirtajam laikam, ir uzskatāma par jaunu nekustamā īpašuma īres līgumu. Minētais netieši izriet arī no Senāta secinājumiem.

Jāņem vērā arī Eiropas Komisijas 2019.gada 22.jūlija paziņojuma Nr.C(2019)5325 „Pamatnostādnes par Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993.gada 5.aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos interpretēšanu un piemērošanu” 3.4.3.apakšpunkta secinājumi un tos pamatojošās Eiropas Savienības Tiesas prakses atziņas (https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/uctd_guidance_2019_lv.pdf). Līguma netaisnīguma pārbaudes ietvaros ir jāvērtē visu attiecīgajā līgumā iekļauto soda klauzulu kumulatīvais efekts neatkarīgi no tā, vai kreditors faktiski uzstāj, lai tās tiek pilnībā izpildītas. Pat ja tikai kumulatīvais efekts padara sankcijas par nesamērīgām, visi attiecīgie līguma noteikumi jāuzskata par negodīgiem neatkarīgi no tā, vai tie ir tikuši piemēroti.

Jāņem vērā gan patērētājiem piemēroto līgumsodu apmēru salīdzinājumā ar pakalpojuma maksu un bezmaksas iespējām, līgumsodu kumulatīvo efektu, patērētājiem radīto ierobežojumu vērsties tiesā, kamēr pieteicēja nav cēlusi prasību pret patērētāju, gan sekas, kas patērētājiem tiek radītas, ja līgumsoda piedziņa tiek nodota ārpustiesas parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzējam.

[7.4] Noteikumos nepārprotami norādīts, ka līgums tiek noslēgts ar brīdi, kad automašīnas lietotājs novieto automašīnu autostāvvietā. Līdz ar to patērētājiem sniegtā informācija norāda, ka pieteicējas apsaimniekoto autostāvvietu

lietošanas noteikumos paredzētās saistības kļūst saistošas un ir izpildāmas konkrēta līguma ietvaros – no brīža, kad automašīna ir novietota autostāvvietā, līdz brīdim, kad tā autostāvvietu ir atstājusi. Minētais apstiprina, ka Noteikumi nenodrošina patērētājiem skaidru informāciju par līguma noslēgšanas situācijām un dažādos apstākļos radītajām sekām, kas patērētājiem ļautu apzināties jauna līguma noslēgšanas faktu un rēķināties ar to sekām.

Noteikumu 2., 5., 6. un 7.punktā ir regulēts pienākums novērst jebkuru šo noteikumu pārkāpumu 24 stundu laikā, bet nav paredzēts, ka dažāda veida pārkāpumi rada dažādas tiesiskās sekas. Piemēram, kavēta apmaksā vai autostāvvietas izmantošana pēc apmaksātā vai bezmaksas piešķirtā laika būtu rīcība, kas rada jauna līguma noslēgšanas sekas, kā rezultātā līgumsods pilnā apmērā varētu tikt piemērots atkārtoti tik reizes, cik reizes attiecīgais kavējums ir konstatēts.

[7.5] Pieteicējas pakalpojuma maksas apmērs ir uzskatāms par objektīvi novērtējamu un būtisku līgumsoda samērīguma vērtējuma kritēriju.

Atbilstoši Civillikuma 1.pantam un Komerclikuma 1.panta otrajai daļai, nosakot komercdarbības ietvaros sniegta pakalpojuma maksu, atbilstoši labas ticības un godprātīgas līguma izpildes principam pakalpojuma sniedzējs nodrošina gan pakalpojuma sniegšanas izmaksu segšanas, gan peļņas gūšanas mērķus. Proti, pakalpojuma maksa ir atlīdzība, kurai godīgas saimnieciskās darbības apstākļos būtu jānodrošina konkrētās komercdarbības mērķi un leģitīmo interešu aizsardzība. Savukārt situācija, kurā komercdarbības mērķu sasniegšanai paredzētie ieņēmumi līgumsodu veidā tiek plānoti kā apzināts, sistemātisks, regulārs un būtisks ieņēmumu gūšanas veids, neatbilst Civillikuma 1.panta principam, rada pakalpojuma sniedzēja motivāciju un ieinteresētību līguma nepildīšanā (jo tā ir izdevīgāka, nekā līguma pildīšana), kā arī rada būtisku patērētāju tiesisko interešu apdraudējumu, zaudējumus patērētājiem un citus negatīvus apstākļus, kas patērētājus pakļauj nesamērīgai ietekmei un spiedienam, ja līgumsoda piedziņu nodod ārpustiesas parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem. Pieteicējas prakse liecina, ka līgumsoda apmērs 25 euro apmērā divas vai pat vairāk reizi pārsniedz visas dienas vai diennakts pakalpojuma izmantošanas maksu un pielīdzināms maksai, kas būtībā nodrošina pakalpojuma izmantošanu mēnesi vai nepilnu mēnesi ilgā laika periodā. Vienlaikus objektīvs kritērijs līgumsoda piemērošanas fakta un tā apmēra vērtējumam ir laika periods, kurā pieteicēja patērētājiem piedāvā bezmaksas pakalpojuma izmantošanu. Situācijas, kurās pieteicēja, attaisnojoties ar savām interesēm atbilstošu pakalpojumu organizēšanu, kā profesionāls tirgus dalībnieks patērētājiem piemēro līgumsodu par dažu minūšu kavējumu bezmaksas pakalpojuma izmantošanas apstākļos, nepārprotami norāda uz līguma pušu interešu ievērojamo nelīdzsvarotību par sliktu patērētājam.

Pieteicējas noteiktais līgumsods nav pielīdzināms sankcijām, kas piemērotas publiski tiesisko attiecību ietvaros, un tam ir vienīgi komercdarbības mērķu nolūks. Tādējādi ir kritiski vērtējami pieteicējas argumenti par līgumsodu audzinošo vai preventīvo raksturu. Centra ieskatā tikpat preventīvs, bet interešu sabalansētības ziņā patērētāju tiesiskajām interesēm daudz atbilstošāks būtu mazāka apmēra līgumsods un godīga, tirgus praksei atbilstoša tā piemērošana.

[7.6] Atbilstoši Senāta 2019.gada 5.aprīļa spriedumā lietā Nr.SKC-121/2019 norādītajam, patērētājs pat nav tiesīgs vērsties tiesā un iebilst pret attiecīgajiem līguma noteikumiem par līgumsodu, panākot to atbilstības izvērtējumu, kamēr pret viņu tiesā nav celta prasība. Savukārt Centra pieredze liecina, ka pakalpojuma sniedzējs nav motivēts attiecīgās prasības pret patērētāju celšanai tiesā, jo ārpustiesas parādu atgūšanas darbību rezultātā patērētājam radītais spiediens un citas sekas efektīvi nodrošina pakalpojuma sniedzēja prasījumu izpildi. Tā rezultātā patērētājam, kurš nepiekrīt attiecīgajiem līguma noteikumiem par līgumsodu un kuru tiesiskumu viņam nav iespējams pārbaudīt tiesā, ir jāsamaksā ne vien līgumsoda, bet arī parāda ārpustiesas atgūšanas izdevumi, kā arī jācieš aizskārumus un neērtības, kas rodas, piemēram, patērētāju iekļaujot parādvēstures datubāzē.

Minētajā Senāta spriedumā secinātais ir tieši saistāms ar pārsūdzētajā lēmumā vērtēto pieteicējas praksi un līguma noteikumiem par līgumsodu. Senāta spriedumā secinātais tiešā veidā raksturo konkrēto pakalpojumu tirgus tiesiskās vides situāciju, patērētāja neizdevīgo juridisko stāvokli, kā arī norāda uz nepieciešamību veikt konkrēto tiesisko attiecību izvērtējumu. Ņemot vērā minēto, Centrs lūdz tiesu šajā lietā izvērtēt nepieciešamību vērsties Eiropas Savienības Tiesā ar prejudiciāla nolēmuma lūgumu, lai tiktu izvērtēts tas, vai Latvijas tiesību sistēma, kas patērētājam liedz iespēju tiesā apstrīdēt un pārbaudīt viņam piedāvātos vai piemērotos līguma noteikumus, ja pakalpojuma sniedzējs nav cēlis tiesā prasību pret patērētāju par tādiem prasījumiem, kas izriet no minētajiem līguma noteikumiem, ir saderīga ar Direktīvā noteikto patērētāju tiesību aizsardzību.

[8] 2020.gada 15.janvāra paskaidrojumos Administratīvajai apgabaltiesai pieteicēja norāda šādus apsvērumus.

[8.1] Centrs strīdus situācijas kvalificējis kā „saistību nepienācīga izpilde vai neizpildīšana īstā laikā”, uzskatot, ka, piemērojot līgumsodu šādos apstākļos, jāvadās no Civillikuma 1716.panta trešās daļas noteikumiem.

Savukārt pieteicēja norāda, ka situācijas, kurās pakalpojuma saņēmējs pēc automašīnas novietošanas autostāvvietā priekšapmaksu par autostāvvietas lietošanu ir veicis par noteiktu laiku, bet autostāvvietu izmantojis pēc apmaksātā laika beigām, nemaksājot par autostāvvietas lietošanu, no saistību satura aspekta ir kvalificējamas kā „saistību neizpilde vispār”. Pieteicējas ieskatā šādos apstākļos, piemērojot līgumsodu, ir jāvadās no Civillikuma 1716.panta otrās daļas noteikumiem, kas paredz līgumsodu kā konkrētā naudas summā noteiktu.

Centrs nav pat hipotētiski pieļāvis, ka strīdus situācijas varētu būt atbilstīgas „saistību neizpildei vispār”, un tādējādi arī neveicot piemērojamā līgumsoda samērīguma un proporcionalitātes vērtējumu atbilstoši faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, kas būtu piemērojami šādās situācijās. Tas nozīmē, ka Centrs pārsūdzētajā lēmumā nav nemaz veicis pieteicējas piemērotā līgumsoda samērīguma un proporcionalitātes atbilstības novērtējumu Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 4.punkta izpratnē „par patērētāja saistību neizpildi vispār”. Ievērojot minēto, arī tiesai šajā daļā nav iespējams izdarīt secinājumus, kas būtu pamatoti.

Centrs vērtējis līgumsoda samērīgumu „saistību neizpildes vispār” situācijā tādu faktisko apstākļu kontekstā, kas pārsūdzētajā lēmumā apzīmēti kā „konkrētā naudas summā noteikta līgumsoda piemērošana atkārtoti par tādu pašu vai līdzīgu pārkāpumu”, šādu pieteicējas praksi atzīstot par netaisnīgu Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 4.punkta izpratnē. Turklāt Centrs nav iebildis, ka konkrētā naudas summā noteikts līgumsods ticis piemērots vienu reizi, t.sk. samērīguma un proporcionalitātes kontekstā.

[8.2] Tā kā likumdevējs minētos „saistību neizpildes vispār” un „saistību nepienācīgas izpildes” pārkāpumu gadījumus Civillikumā ir nošķīris, t.sk. Civillikuma 1716.pantā katram no tiem izvirzot atšķirīgus noteikumus līgumsoda noteikšanā, lietas apstākļu vērtējumā nav pieļaujams aprobežoties tikai ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma un Direktīvas prasību piemērošanu. Šajās tiesību normās ir vienīgi vispārīgas un nekonkretizētas jēdziena „netaisnīgi līguma noteikumi”, t.sk. līgumsoda kontekstā, definīcijas.

Vadoties no tiesu praksē apbērtās pieejas vispārīgu jēdzienu satura noskaidrošanā, lai konstatētu, vai strīdus situācijā ir pieļauts Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 4.punkta pārkāpums, šīs tiesību normas saturs piepildāms, izvērtējot uz lietas apstākļiem attiecināmos Civillikuma noteikumus. Ievērojot to, ka iespējamais patērētāju tiesību pārkāpums ir vērtējams sakarā ar līgumsoda piemērošanu, kas saskaņā ar Civillikuma 1691.pantu ir viens no saistību pastiprināšanas līdzekļiem, un ka līgumsodam kā saistību pastiprinājumam ir akcesora daba, t.i., tas nevar pastāvēt atsevišķi bez saistības, ko tas pastiprina (*Torgāns K. Saistību tiesības I daļa. Mācību grāmata. Tiesu namu aģentūra Rīga, 2006, 90.lpp.*), Noteikumos paredzētā līgumsoda piemērošanas tiesiskums vērtējams kopsakarībā ar darījuma būtību. Tikai noskaidrojot patērētājiem piedāvātā līguma noteikumu saturu, var konstatēt, vai līgumā iekļauto noteikumu par līgumsoda piemērošanu rada Patērētāju tiesību aizsardzības likuma pārkāpumu. Tostarp ir noskaidrojams, kādas darījumu attiecības pastāv starp pieteicēju un patērētājiem un kāds ir šo attiecību saturs, t.sk. tiesiskās sekas pārkāpuma situācijā.

[8.3] Pieteicēja norāda, ka, patērētājam izsakot piekrišanu pieteicējas ofertei, tiek noslēgts darījums, kura saturs atbilst Civillikuma 2112.pantā definētajam īres līgumam.

Atbilstoši Civillikuma 2124. un 1428.pantā noteiktajam šajā lietā īres līgums uzskatāms par noslēgtu brīdī, kad patērētājs ir novietojis automašīnu pieteicējas autostāvvietā.

Patērētājs, izvēloties laiku, uz kādu novietot automašīnu stāvvietā, un veicot samaksu, noteic arī autostāvvietas lietošanas tiesības ilgumu jeb līguma termiņu, kas atbilstoši Civillikuma 1472.pantam ir nejauša līguma sastāvdaļa. Tā kā uz norēķinu automāta izsniegtās biļetes (vai *Mobilly* aplikācijā) ir skaidri redzams datums un laiks, līdz kuram veikta pakalpojuma apmaksā, objektīvi ir konstatējams termiņš, līdz kuram automašīnas lietotājs ir paredzējis izmantot autostāvvietu.

Saskaņā ar Civillikuma 2165.pantu īres līgums, kas aprobežots ar noteiktu termiņu, izbeidzas, kad notecējis termiņš. Līdz ar to automašīnas lietotājs atbilstoši savai gribai, kas rezultējies īres līguma noslēgšanā, ir tiesīgs lietot autostāvvietu tikai uz iepriekš apmaksāto laiku. Izbeidzoties termiņam, uz kuru noslēgts īres līgums (un kuru nosaka veiktās priekšapmaksas apmērs), īres līgums ir uzskatāms par izpildītu un izbeidzas.

Izbeidzoties īres līgumam, patērētājam ir pienākums izbraukt ar automašīnu no autostāvvietas. Ja patērētājs šo pienākumu neievēro un turpina novietot automašīnu autostāvvietā pēc apmaksātā laika (pēc līguma termiņa) beigām, uzskatāms, ka patērētājs ir izteicis gribu turpināt lietot autostāvvietu arī pēc iepriekš noslēgtā un jau izpildītā līguma termiņa beigām, ka pieteicējas un patērētāja starpā ar konkludentām darbībām tiek noslēgts jauns, no iepriekšējās izpildītās saistības neatkarīgs līgums, ka tas pilnībā atbilst Civillikuma 2124.panta noteikumiem un patērētājam rodas pienākums veikt pakalpojuma apmaksu avansa maksājuma veidā.

Ja patērētājs neveic priekšapmaksu un turpina turēt automašīnu autostāvvietā, konstatējama patērētāja saistību neizpilde vispār, kas atbilst Civillikuma 1716.panta otrajā daļā ietvertās tiesību normas sastāva pazīmēm un kas paredz līgumsoda piemērošanu par saistību neizpildi vispār, nosakot to konkrētas naudas summas apmērā.

[8.4] Senāts šajā lietā atzinis par korektu pieteicējas viedokli par nepieciešamību noskaidrot darījumu attiecību starp pieteicēju un patērētāju saturu. Līdz ar to lietā vairs nav strīda par to, ka apspriežamās tiesiskās attiecības starp pieteicēju un patērētāju ir īres tiesiskās attiecības Civillikuma izpratnē. Proti, ka tās ir terminētas, ka patērētājam ir pienākums veikt īres maksu noteiktā termiņā, ka, izbeidzoties ar termiņu aprobežotam līgumam, īrniekam ir jāatstāj autostāvvietā, vai, nodibinot jaunas īres attiecības, jāveic īres avansa maksājums. Minētais attiecībā uz īres tiesiskajām attiecībām atzīts arī vispārējās jurisdikcijas tiesu praksē (sk., piemēram, *Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 24.janvāra spriedumu civillietā Nr.C28379915, Rīgas rajona tiesas 2017.gada 30.janvāra spriedumu civillietā Nr.C33324315*).

Secīgi lietā nav arī pamata apšaubīt pieteicējas tiesības šādās situācijās piemērot līgumsodu konkrētā naudas summā, kas tādējādi atbilst Civillikuma 1716.panta otrās daļas noteikumiem.

Savukārt Centra paskaidrojumos ietvertie apsvērumi par pieteicējas piemērotā līgumsoda nesamērīgumu un neproporcionalitāti izdarīti, tiesisko attiecību vērtējumā nepiemērojot citas tiesību normas, kā tikai Patērētāju tiesību aizsardzības likuma un Direktīvas normas, un Noteikumu piemērošanā neatbilstīgi atsaucoties uz Civillikuma 1716.panta trešo daļu. Līdz ar to Centrs ne vien pieļauj noteikumu par Senāta nolēmuma saistošo spēku pārkāpumu, bet arī turpina oponēt Latvijas tiesībām, ignorējot sen radīto un praksē īstenoto civiltiesisko kārtību. Faktiski Centrs turpina jau lietas ierosināšanas brīdī uzsāktu tā kļūdaino pieeju, balstoties vienīgi uz speciālajiem patērētāju tiesību jomas tiesību avotiem.

[8.5] Pieteicēja, atsaucoties uz Senāta minētajiem kritērijiem, lai nodibinātu pieteicējas subjektīvās tiesības un leģitīmu interesi saskaņā ar Civillikuma 1716.panta otro daļu iekasēt līgumsodu konkrētā naudas summā, norāda turpmāk minētos apsvērumus.

[8.5.1] Lietā nav bijis strīds par to, ka līgumsoda tiesiskums ir vērtējams atbilstoši taisnīguma un samērīguma

kritērijiem. Pieteicēja vairākkārtīgi sniegusi lietā pamatojumu tās saskaņā ar Noteikumiem piemērotā līgumsoda 25 euro apmēram. Pieteicēja paudusi likumpamatotus un tiesību praksē un doktrīnā aprobētus argumentus par līgumsoda funkcijām un līgumattiecību dalībnieku tiesībām un pienākumiem, un interesēm, kā arī argumentus par citu privāto autostāvvietu pakalpojumu sniedzēju apmēra ziņā līdzvērtīgi vai ievērojami lielākā apmērā noteiktajiem līgumsodiem, tādējādi pamatojot līgumsoda noteiktas naudas summas apmērā samērīgumu un proporcionalitāti.

[8.5.2] Lietā pārbaudāms pārsūdzētā lēmuma tiesiskums un pamatotība daļā par līgumsodu „līguma nepienācīgas izpildes situācijā”. Pieteicēja, ņemot vērā lietas raksturu un īpatnības, norāda, ka tā tiesas aizsardzību lūgusi, jo saskatīja pārsūdzētā lēmuma prettiesiskumu. Pieteicēja, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 249.pantā un 250.panta pirmajā un otrajā daļā noteikto, norāda, ka tiesa, vērtējot administratīvā akta tiesiskumu, spriedumā ņem vērā tikai to pamatojumu, ko iestāde ietvērusi administratīvajā aktā.

Senāts 2019.gada 18.oktobra spriedumā lietā Nr.SKA-42/201 skaidrojis tiesas kompetences robežas, izskatot adresātam nelabvēlīgu administratīvo aktu, norādot, ka tiesai nav piešķirtas pilnvaras iejaukties iestādes kompetencē un pašai izlemt tos jautājumus, kuri sākotnēji jāizvērtē un jāizlemj konkrētajai kompetentajai valsts pārvaldes iestādei. Administratīvās tiesas uzdevums ir kontrolēt valsts pārvaldes iestādes lēmumu un rīcības tiesiskumu, nevis iestāties iestādes vietā un izlemt iestādes kompetencē ietilpstošus jautājumus.

Centrs ne šajā lietā, ne arī kādā citā lietā ar pieteicēju sakarā ar autostāvvietu pakalpojumu izmantotāju iesniegumiem par pieteicējas piemērotajiem līgumsodiem nav atzinis vai pat apšaubījis līgumsoda, kas piemērots par „saistību neizpildi vispār”, neatbilstību Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 4.punkta kritērijiem. Šāda līgumsoda netaisnīgumu tā piemērošanā Centrs minētā likuma izpratnē nav konstatējis.

Ievērojot minēto un Administratīvā procesa likuma 84.pantā noteikto, lai būtu tiesisks pamats atzīt Noteikumus par netaisnīgiem atbilstoši Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 4.punktam, objektīvi ir nepieciešams, lai Centrs vērtējamajos apstākļos atbilstoši tiesību normām, t.sk. Civillikuma 1716.panta otrās daļas izpratnē, vispār būtu konstatējis patērētājiem piemērotā līgumsoda neproporcionalitāti un nesamērīgumu.

Ņemot vērā to, ka pārsūdzētais lēmums neaptver līgumsoda samērīguma un proporcionalitātes vērtējumu atbilstoši Civillikuma 1716.panta otrās daļas noteikumiem, nav pamata uzskatīt, ka pārsūdzētajā lēmumā būtu ietverti Centra secinājumus par šī līgumsoda neproporcionalitāti un nesamērīgumu. Secīgi nevar uzskatīt, ka Centrs atbilstoši tiesību normām būtu konstatējis Noteikumu neatbilstību Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 4.punkta prasībām.

Tādējādi secināms, ka pārsūdzētais lēmums neatbilst tiesību normām un ir prettiesisks, kā arī tas neatbilst šajā lietā Senāta identificētajiem kritērijiem līgumsoda proporcionalitātē un samērīgumā.

[8.5.3] Centrs akcentējis nepieciešamību ņemt vērā Eiropas Komisijas 2019.gada 22.jūlija paziņojuma Nr.C(2019)5325 „Pamatnostādnes par Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993.gada 5.aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos interpretēšanu un piemērošanu” atziņas par nepieciešamību vērtēt attiecīgajā līgumā iekļautā līgumsoda soda klauzulas, kā arī ņemt vērā, ka par līgumsoda samērīguma vērtējuma kritēriju uzskatāms pieteicējas sniegtā pakalpojuma maksas apmērs.

Pieteicēja norāda, ka tie ir līdz šim lietā nebijuši iestādes centieni pamatot savu pozīciju apstākļos, kādus pretēji Centra vēlmēm spriedumā ir konstatējis Senāts. Centrs lietas šā brīža stadijā pārkāpj Administratīvā procesa likuma 148.panta otrajā daļā administratīvā procesa dalībniekam noteikto pienākumu savas tiesības izmantot un pienākumus izpildīt godprātīgi.

Centrs, pēc būtības turpinot līdz šim lietā īstenoto kļūdaino Noteikumu interpretāciju, ņemot vērā Senāta 2019.gada 13.augusta spriedumā noteikto par vērtējamo tiesisko attiecību atbilstību īres tiesiskajām attiecībām un jaunu līgumisko attiecību nodibināšanu neveiktas pakalpojuma apmaksas situācijā, aicina tiesu izvērtēt nepieciešamību vērsties ar prejudiciālā jautājuma lūgumu Eiropas Savienības Tiesā. Pieteicējas ieskatā uzskatīt, ka Latvijas tiesībās nodibinātai un praksē atbilstoši starptautiskajiem standartiem attīstītajā sistēmā līgumsodu piemērošanā būtu konstatējamas pretrunas ar Direktīvu, kādas būtu novēršamas ar Eiropas Savienības Tiesas palīdzību, ir pārsteidzīgi. Pieteicējas ieskatā tiesību ietvars, kāds ir piemērojams šajā lietā, ir pietiekams un nav šaubu par uz tā pamata radītās judikatūras saderību ar Eiropas Savienības tiesību normām. Tādējādi nav konstatējams pamats vērsties Eiropas Savienības Tiesā.

[8.5.4] Civillikuma 1716.panta otrajā daļā un 1716.panta trešajā daļā atrodamajos tiesību noteikumos likumdevējs ietvēris būtiskas atšķirības.

No Centra 2018.gada 24.aprīlī apstiprinātajām vadlīnijām par nokavējuma procentu un līgumsoda piemērošanu ar patērētājiem noslēgtajos līgumos izriet, ka arī Centram šīs atšķirības ir zināmas. Centrs, līgumu ar patērētājiem sagatavošanā rekomendējot ņemt vērā šīs vadlīnijas, atsevišķi izdala no Patērētāju tiesību aizsardzības likuma un Direktīvas izrietošas prasības patērētāju tiesību aizsardzības jomā, kādas ievērojamas, līgumos paredzot līgumsodu par saistību neizpildi vispār, un kādas – par saistību nepienācīgu izpildi.

Pieteicēja norāda, ka kompetentās iestādes patērētāju tiesību aizsardzības jomā secinājumi, kas izdarīti par līgumsoda, kas kvalificēts saskaņā ar Civillikuma 1716.panta trešo daļu, proporcionalitāti un samērīgumu, bez patstāvīga izvērtējuma nevar tikt attiecināti arī uz atzinumiem par līgumsoda, kas kvalificēts saskaņā ar Civillikuma 1716.panta otro daļu, proporcionalitāti un samērīgumu.

[8.6] Pieteicēja norāda uz apstākļiem, kas tās ieskatā ir pamats atzīt Noteikumus paredzētā un patērētājiem piemērotā līgumsoda konkrēti noteiktā apmēra atbilstību samērīguma un proporcionalitātes kritērijiem.

[8.6.1] Vērā ņemamas ir gan patērētāja, gan pakalpojuma sniedzēja tiesības un intereses, jo, kā izriet no Civillikuma,

tiesisko aizsardzību bauda abas daļējuma puses.

Juridiskajā literatūrā atzīts, ka līgumsodam ir trīs funkcijas: disciplinējošā (preventīvā), kompensējošā, sodīšanas. Saskaņā ar atziņām par līgumsoda funkciju prioritātēm likums nepasaka, kādas ir šīs prioritātes.

Pieteicējas ieskatā izskatāmo saistību situācijā prioritāra ir tieši līgumsoda disciplinējošā (preventīvā) funkcija. Pamatā līgumsods kā saistību pastiprinājuma līdzeklis paredzēts, lai sekmētu un panāktu Noteikumu ievērošanu, t.sk. to, lai autostāvvietu lietotāji pienācīgi norēķinātos par autostāvvietas pakalpojumu priekšpmaksas veidā. Tādējādi līgumsoda kā saistība s pastiprinājuma uzdevums ir atturēt no līguma pārkāpuma un veicināt patērētāja gribu godprātīgi pildīt līguma noteikumus, nevis ietekmēt tā mantiskās intereses. Līgumsoda piemērošanai nav peļņas gūšanas mērķa.

Nozīme ir arī kompensējošajai un sodīšanas funkcijai. Objektīvi ne vienmēr pieteicējas darījuma partneris ir godprātīgs saistību izpildītājs. Sekojoši, ja saistību pastiprinājums izrādījies nepietiekams, lai atturētu autostāvvietas lietotāju no saistības pārkāpuma, līgumsods iegūst atbildības izpausmi. Situācijā, kad patērētājs neizpilda to, ko pats ir uzņēmis, pieteicējai, kuras ar likumu aizsargātās tiesības un intereses ir aizskartas, ir objektīvs pamats prasīt no aizkārēja atlīdzinājumu par prettiesisko rīcību.

Sakarā ar patērētāju iesniegumiem pieteicējai pēc pārsūdzētā lēmuma izdošanas ir bijis Centram jāsniedz paskaidrojums, t.sk. pamatojot līgumsoda samērīgumu. Ar identiskiem apsvērumiem pieteicēja vairākkārt ir pamatojusi līgumsoda 25 euro apmērā samērīgumu, uz ko Centra iebildes nav saņēmusi. Tādējādi pieteicēja uzskatīja, ka Centrs tās argumentus par piemērotā līgumsoda mērķiem atzinis par korektiem, t.sk. par līgumsoda atbilstību Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 4.punktam.

[8.6.2] Turklāt Centrs faktiski ir atzinis līgumsodu 25 euro apmērā par tiesisku. Proti, Centrs 2011.gada 17.jūnija vēstulē Nr.21-04/3711-M-139 norāda, ka tas ir izvērtējis gan Noteikumus, gan arī tajos ietvertā līgumsoda apmēra (18 lati, t.i., 25,61 euro) atbilstību. Rezultātā Centrs atzina, ka šāds līgumsoda apmērs nav uzskatāms par neproporcionālu un ka tas kontekstā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas noteikumiem nav uzskatāms par netaisnīgu līguma noteikumu.

[8.6.3] Vairākās civillietās, kurās risināti strīdi starp pieteicēju un patērētāju, tiesas atzina pieteicējas piemēroto līgumsodu par saistību neizpildi 25 euro apmērā kā taisnīgu, samērīgu un atbilstošu tā dibinātajam mērķim, t.sk. zaudējumiem (*sk., piemēram, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas spriedumu lietā Nr.C30455619, Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 24.janvāra spriedumu lietā Nr.C28379915, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 29.septembra spriedumu lietā Nr.C31342815 un Ogres rajona tiesas 2016.gada 3.novembra spriedumu lietā Nr.C30400516*). Šādi tiesu nolēmumi objektīvi un atbilstoši likuma „Par tiesu varu” 16.pantam radīja pieteicējai palāvību uz tās prakses tiesiskumu.

[8.6.4] Līgumsoda par saistību neizpildi noteiktā apmērā atbilstība patērētāju tiesību aizsardzības kritērijiem ir konstatējama, veicot to izvērtējumu saskaņā ar Centra 2018.gada 24.aprīļa vadlīnijām par nokavējuma procentu un līgumsoda piemērošanu ar patērētājiem noslēgtajos līgumos daļā par līgumsoda par saistību neizpildi vispār atbilstību samērīgumam un godīgai darījumu praksei, proti: līgumsods ir noteikts kā konkrēta naudas summa (1.6.3.1.punkts); 2) līgumsods nav noteikts vairākkārtīgs (atkārtots) (1.6.3.2.punkts); 3) līgumsods nav noteikts pieaugoša maksājuma veidā (1.6.3.3.punkts); 4) līgumsods ir samērīgs, salīdzinot ar zaudējumiem saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 4.punktu (1.6.3.4.punktam). Minētais saskan ar atziņām, kas izteiktas iepriekš uzskaitītajos tiesu nolēmumos, un ar iepriekš norādīto Centra sniegto viedokli.

[8.7] Centra paskaidrojumos norādītā pieteicējas 2019.gadā veiktā prakse nav attiecināma uz pārsūdzētā lēmuma tiesiskuma un pamatotības kontroles lietu. Tie ir administratīvā akta izpildes jautājumi, kuru izvērtējums nav tiesas kompetencē.

Savukārt visos Centra uzskaitītajos 20 gadījumos, par kuriem 2019.gadā tas saņēmis patērētāju sūdzības par pieteicējas piemērotiem līgumsodiem, no tiesību viedokļa konstatējama jau iepriekš aprakstītā situācija „saistību neizpilde vispār”. Proti, visi patērētāji, kuri bija novietojuši automašīnas pieteicējas autostāvvietā, ar pieteicēju saskaņā ar Noteikumiem bija noslēguši līgumu, kas atbilst nekustamā īpašuma īres līgumam, un tāpēc viņiem bija pienākums veikt samaksu, kas nebija izpildīts. Pienākums veikt samaksu ir patstāvīga saistība, ko iespējams vai nu izpildīt, vai neizpildīt. Ja saistības tiesības priekšmets ir nauda, tad saistību izpilda ar samaksu. Pieteicēja, pamatojoties uz Civillikuma 1812. un 1832.pantā noteikto, norāda, ka kreditoru nevar piespiest saņemt daļas izpildījumu. Šādos apstākļos maksājumu saistību neizpilde no patērētāju puses atbilstoši Civillikuma 1716.pantam vērtējama kā saistību neizpilde vispār, un pieteicēja atbilstoši likumam aprēķinājusi līgumsodu konkrētas summas apmērā.

Šādos gadījumos, kā tas norādīts Senāta 2019.gada 13.augusta spriedumā, pieteicējai ir leģitīma interese saskaņā ar Civillikuma 1716.panta otro daļu iekasēt līgumsodu konkrētā naudas izteiksmē, kas turklāt rodas patērētāju negodprātīgas rīcības dēļ.

Patērētāju skaits, kuri dažādu subjektīvu iemeslu dēļ vērsās Centrā ar sūdzībām jautājumos par līgumsoda piemērošanu un kuru sūdzības liecina par daudzu patērētāju sistemātisku, regulāru un automātisku līgumsodu piemērošanu par nenozīmīgiem pārkāpumiem, 2019.gadā nav sasniedzis pat 1 procentu no kopējo pakalpojuma saņēmēju skaita. Lielākā daļa strīdu tiek atrisināti sarunu ceļā, un tādējādi Centrā nonāk tikai tādi gadījumi, kuros patērētāji negodprātīgi atsakās atzīt to pieļauto saistību neizpildi pret pieteicēju.

[8.8] Centrs, lai aizsargātu patērētājus un balstot savu rīcību tikai uz patērētāju tiesību aizsardzības jomu regulējošajiem tiesību noteikumiem, kļūdaini atspoguļojis Senāta 2019.gada 5.aprīļa sprieduma lietā Nr.C30400416, SKC-121/2019 saturu, neņemot vērā būtiskākos apstākļus, kas mudināja tiesu paust atzinumu par patērētāja subjektīvo tiesību neesamību celt

prasību tiesā.

Proti, no šī sprieduma redzams, ka Senāts lietā daļā par līgumsoda atzīšanu par spēkā nesošu tiesvedību izbeidza, jo atbilstoši Senāta judikatūrā nostiprinātai atzīnai prasītājam nav prasījuma tiesības atzīšanas prasības celšanai, jo nav normu, kas paredzētu personai iespēju tiesas ceļā prasīt juridiskas attiecības pastāvēšanas vai nepastāvēšanas atzīšanu. Kvīts saņemšana un attiecīga noteikuma par līgumsodu esamība autostāvvietas lietošanas noteikumos pati par sevi nerada prasītājam tādu tiesību vai interešu aizskārums vai apstīdējumu, kas dotu pamatu celt tiesā prasību pret atbildētāju (pieteicēju) par tās izrakstītajā kvītī norādītā līgumsoda atzīšanu par spēkā neesošu. Kvīts izrakstīšana un brīdinājumu nosūtīšana pati par sevi nenodibina parādsaistību. Personas, kurai kvīts izrakstīta, tiesību aizskārums iespējams brīdī, kad tiesā celta prasība par attiecīgā līgumsoda piedziņu, un ar šo brīdi persona var sākt aizstāvēties iebildumu veidā, apstīdot līgumsoda samaksas pienākumu. Tādējādi, tā kā pieteicēja nav cēlusi prasību pret konkrēto patērētāju, Senāts secināja, ka patērētājs prasību šajā lietā ir cēlis priekšlaicīgi, jo prasītājam nebija subjektīvo tiesību šāda rakstura prasības celšanai.

Motīvu daļa

[9] 2019.gada 1.oktobra lūgumā Administratīvajai apgabaltiesai pieteicēja izteikusi lūgumu lietu izskatīt mutvārdu procesā, norādot, ka lietas izskatīšana tiesas sēdē nepieciešama lietas pietiekami komplicētā un netipiskā satura dēļ. Lietas apstākļi esot neviennozīmīgi interpretēti. Tā ietvaros uzsverami tādi tiesību institūti kā „līgumsods” un „saistību nepienācīga izpilde”. Lietas izšķiršanā būtiska nozīme esot arī konkurences tiesību specifiskiem jautājumiem komercietību un civiltiesību jomā. Pieteicējas ieskatā ļoti ticams, ka, izskatot lietu rakstveida procesā, t.i., balstoties tikai uz lietā esošajiem pierādījumiem, kā to paredz Administratīvā procesa likuma 107.panta trešā daļa, panākt lietā taisnīgu tiesisko attiecību noregulējumu būs apgrūtināši. Šādā situācijā būtiska nozīme varot būt lietas dalībnieku mutvārdu liecībām un paskaidrojumiem, kuru saturu noteikšot tieši lietas gaita mutvārdu procesā. Senāts šajā lietā esot identificējis vairākus jautājumus, kurus apelācijas instances tiesa neesot vērtējusi, un tādējādi esot sagaidāms, ka, apgabaltiesa, skatot lietu atkārtoti pēc būtības, vērtēs līdz šim neaplūkotos apstākļus. Ja šādu apstākļu vērtējums netiks īstenots mutvārdu procesā, pieteicējai šajos jautājumos faktiski būšot liegtas tiesības uz taisnīgu tiesu, kas aptver arī tiesības uz mutvārdu procesu vismaz vienā tiesas instancē, kas lietu izskata pēc būtības (*sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1994.gada 23.februāra sprieduma lietā Fredin pret Zviedriju 21.punktu un 2002.gada 5.septembra lēmuma lietā Speil pret Austriju 2.punktu*).

Pieteicēja atsaukusies uz Senāta sprieduma motivāciju izskatāmajā lietā par to, kas lietā ir vērtējams, un Senāta tiesību normu interpretāciju. Pieteicējas ieskatā vairāki lietā nozīmīgi jautājumi apelācijas instances tiesvedībā tikšot skatīti pirmo reizi. Pieteicēja atsaukusies uz Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmo teikumu un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pantu par personas tiesībām uz lietas taisnīgu izskatīšanu. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā esot atzīts, ka no minētās konvencijas 6.panta pirmās daļas izrietošās tiesības uz atklātu lietas izskatīšanu ietver tiesības uz mutvārdu procesu vismaz vienā tiesas instancē, kas lietu izskata pēc būtības. Līdz ar to tiesības uz mutvārdu procesu ietilpstot tiesību uz taisnīgu tiesu tvērumā.

Par pieteicējas argumentiem apgabaltiesa norāda, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmajai daļai apelācijas instances tiesa administratīvo lietu izskata rakstveida procesā. Minētā norma arī noteic, ka tiesa, izvērtējot procesa dalībnieka motivētu lūgumu, var noteikt lietas izskatīšanu mutvārdu procesā. No minētā izriet, ka pamatā administratīvās lietas izskatīšana apelācijas instancē notiek rakstveida procesā, izņemot, ja apelācijas instances tiesa uzskata par lietderīgu un nepieciešamu noteikt lietas izskatīšanu mutvārdu procesā. Tādējādi lietas izskatīšana mutvārdu procesā ir apelācijas instances tiesas prerogatīva. Arī atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņām no tiesībām uz taisnīgu tiesu neizriet, ka apelācijas instances tiesai lieta būtu obligāti jāskata mutvārdu procesā, jo īpaši, ja mutvārdu process ticis nodrošināts pirmās instances tiesā. Turklāt pat tad, ja procesa dalībnieks apelācijas instances tiesā ir lūdzis mutvārdu procesu, tiesa var izskatīt lietu rakstveida procesā, ja atzīstams, ka mutvārdu process nav nepieciešams konkrētās lietas objektīvai un taisnīgai izspriešanai (*sk., piemēram, Senāta 2019.gada 4.novembra spriedumu lietā SKA-75/2019 ar tajā esošajām atsaucēm uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 12.novembra sprieduma lietā „Döry v. Sweden”, iesnieguma Nr.28394/95, 7.–15. un 37.–45.punktu, 1993.gada 24.jūnija sprieduma lietā „Schuler-Zraggen v. Switzerland”, iesnieguma Nr.14518/89, 58.punktu, 2007.gada 19.aprīļa sprieduma lietā „Vilho Eskelinen and others v. Finland”, iesnieguma Nr.63235/00, 73.–74.punktu, 2006.gada 23.novembra sprieduma lietā „Jussila v. Finland”, iesnieguma Nr. 73053/01, 40.–49.punktu*).

Apgabaltiesa lietā nekonstatē tādus apstākļus, kas apgrūtinātu lietas izskatīšanu rakstveida procesā un ka tādēļ lieta būtu izskatāma tiesas sēdē. Apgabaltiesa piešķir nozīmi tam, ka lietā nav strīda par faktiskajiem apstākļiem, bet gan par tiesību normu interpretāciju – apgabaltiesai lietā atkārtoti jāpārbauda, vai iestādes piemērotajās tiesību normās paredzētās tiesiskās sekas ir piemērojamas konkrētajam gadījumam. Apgabaltiesa uzskata, ka to lietderīgāk izdarīt rakstveida procesā, un tas neierobežo pieteicējas tiesības uz taisnīgu tiesu.

Lietas dalībnieki ir snieguši lietā vairākkārtējus detalizētus paskaidrojumus, tostarp pieteicējai izskatāmajā lietā ir tikušas nodrošinātas tiesības uz lietas izskatīšanu pēc būtības mutvārdu procesā pat divās tiesu instancēs – pirmās instances tiesā un apelācijas instances tiesā. Lai arī apelācijas instances tiesas spriedums tika atcelts un Senāts norādīja, kādi apstākļi spriedumā nav izvērtēti, tomēr nav pamata uzskatīt, ka lietas dalībniekiem nav bijusi iespēja izteikt savus apsvērumus lietā. Tādus lietas dalībnieki ir izteikuši rakstveidā arī pēc Senāta sprieduma. Pieteicēja tika informēta par tiesībām iepazīties ar visiem lietas materiāliem, tostarp ar atbildētājas iesniegtajiem dokumentiem pēc Senāta sprieduma izskatāmajā lietā.

Tiesas objektivitāte un nolēmuma pamatotība nekādā gadījumā nav atkarīga no lietas izskatīšanas veida. Rakstveida

procesā procesa dalībniekiem tiek nodrošināts tāds pats tiesību apjoms kā mutvārdu procesā. Vienīgā atšķirība rakstveida procesam no mutvārdu procesa ir apstākļi, ka komunikācija tiesas un procesa dalībnieku starpā notiek rakstiski, nevis tiesas sēdē (sk. Senāta 2013.gada 5.decembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-534/2013 8.punktu).

Nav konstatējams, ka pieteicēja būtu bijusi ierobežota īstenot savas Administratīvā procesa likuma 145.panta pirmajā daļā noteiktās procesuālās tiesības. Līdz ar to lietu atkārtoti apelācijas kārtībā apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 245. un 304.panta pirmo daļu izskata rakstveida procesā.

[10] Senāts šajā lietā konstatējis, ka pieteicēja nav pārsūdzējusi apelācijas instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru par tiesisku atzīts pārsūdzētais lēmums daļā par līgumu noteikumu, kas pilnīgas nepildīšanas situācijās paredz atkārtotu līgumsoda piemērošanu par vienu un to pašu līgumisko pārkāpumu, atzīšanu par netaisnīgiem. Tāpat minētais spriedums šajā daļā stājies likumīgā spēkā. Spriedums kasācijas kārtībā pārsūdzēts daļā, ar kuru pieteicējas līguma noteikumi par stāvvieta izmantošanu, pamatojoties uz Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 4.punktu, atzīti par netaisnīgiem, jo līguma nepilnīgas pildīšanas situācijās tie paredz tāda līgumsoda piemērošanu, kas pārsniedz Civillikuma 1716.panta trešajā daļā noteiktos 10 procentus no maksas par pakalpojumiem, kurus patērētāji ir izmantojuši, bet nav apmaksājuši. Respektīvi, tiesai bija jānoskaidro, vai iepriekš minētajās tiesību normās paredzētās tiesiskās sekas ir piemērojamas konkrētajam gadījumam.

Tādējādi atbilstoši Senāta 2019.gada 13.augusta spriedumā izskatāmajā lietā nolemtajam apgabaltiesa lietu vēlreiz pēc būtības izskata daļā par līgumsodu līguma nepienācīgas izpildes gadījumā.

[11] Novērtējusi lietā esošos pierādījumus, apgabaltiesa atzīst, ka daļa no apelācijas sūdzības argumentiem lietas pārskatāmajā daļā ir pamatoti, tomēr pieteikums minētajā daļā ir noraidāms.

[12] Apgabaltiesa vēlreiz neatreferēs lietas faktiskos apstākļus, kas atreferēti šā sprieduma [3.2].

Pieteicēja iebilst pret Centra secinājumiem par Noteikumu atzīšanu par netaisnīgiem attiecībā uz līgumsoda piemērošanu situācijās, kuras Centrs ir definējis kā saistību nepienācīgas izpildes gadījumi. Tie ir gadījumi, kad soda nauda tiek piemērota, ja nav iespējams konstatēt vai nolasīt apmaksātu biļeti, abonementa karti vai apmaksu ar *Mobilly* norēķinu sistēmu, vai ja automašīna atrodas autostāvvietā ilgāk par apmaksāto laiku.

Lietā pārbaudāms, vai ar pārsūdzēto lēmumu pieteicējai pamatoti noteikts pienākums izbeigt patērētāju tiesību pārkāpumu, pārtraukt tāda paša satura kā par netaisnīgiem atzītos līguma noteikumus par līgumsodu, kuri nepienācīgas pildīšanas situācijā paredz līgumsodu, kura kopējā vērtība pārsniedz desmit procentus no maksas par pakalpojumiem, kurus patērētāji ir izmantojuši, bet nav apmaksājuši.

[13] Senāts izskatāmajā lietā norādījis, ka Direktīvas 3.panta 1.punkts un Patērētāju tiesības aizsardzības likuma 6.panta trešā daļa, kurā transponēta šī tiesību norma, noteic, ka līguma noteikums, kuru līgumslēdzējas puses savstarpēji nav apspriedušas, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam. Eiropas Savienības Tiesa atzinusi, ka Direktīvas 3.panta atsauce uz labticību un ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos tikai abstrakti definē elementus, kuru dēļ atsevišķi neapspriestu līguma noteikumu var uzskatīt par negodīgu (*Eiropas Savienības Tiesas 2004.gada 1.aprīļa sprieduma lietā „Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & ?? . KG v. Ludger Hofstetter Ulrike Hofstetter”, C-237/02, 19.punkts, 2009.gada 4.jūnija sprieduma lietā „Pannon GSM Zrt. v. Erzsébet Sustikné Gy?rfi”, C-243/08, 37.punkts, 2013.gada 14.marta sprieduma lietā „Mohamed Aziz v. Caixa d’Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)”, C7415/11, 67.punkts*). Proti, no minētās tiesību normas, kā arī no Direktīvas vispārējās sistēmas izriet, ka šī Direktīva galvenokārt ir paredzēta nevis tam, lai nodrošinātu vispārējo līgumisko līdzsvaru starp līgumslēdzēju tiesībām un pienākumiem, bet gan lai novērstu nelīdzsvarotību šajās tiesībās un pienākumos, kas notiek par sliktu patērētājam (*Eiropas Savienības Tiesas 2018.gada 7.augusta sprieduma apvienotajās lietās Banco Santander, C-96/16 un C-94/17, 69.punkts*).

Senāts atsaucies uz Eiropas Savienības Tiesas atziņām, ka jēdziens „ievērojama nelīdzsvarotība” par sliktu patērētājam ir jāizvērtē, izanalizējot tās valsts tiesību normas, kuras būtu piemērojamas vienošanās starp pusēm neesamības gadījumā, lai novērtētu, vai, un attiecīgā gadījumā – kādā mērā, patērētājs, piemērojot līgumu, tiek nostādīts juridiski neizdevīgākā stāvoklī salīdzinājumā ar spēkā esošajos valsts tiesību aktos paredzētajiem noteikumiem. Tāpat tālab būtu jāizvērtē arī tiesiskais stāvoklis, kādā attiecīgais patērētājs atrodas, ņemot vērā valsts tiesiskajā regulējumā paredzētos līdzekļus, kas ir tā rīcībā, lai izbeigtu negodīgo noteikumu izmantošanu. Savukārt, lai novērtētu, vai „pretēji prasībai pēc godprātības” ir radusies šāda nelīdzsvarotība, ir jāpārbauda, vai pārdevējs (piegādātājs), godīgi un līdzvērtīgi izturoties pret patērētāju, varēja pamatoti pieņemt, ka patērētājs būtu piekritis attiecīgajam noteikumam arī tad, ja tas būtu ticis individuāli apspriests (*Eiropas Savienības Tiesas 2013.gada 14.marta sprieduma lietā „Mohamed Aziz v. Caixa d’Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)”, C-415/11, 76.punkts*). Turklāt jāņem vērā, ka secinājums par komercprakses negodīgo raksturu ir tikai viens no elementiem, uz kuriem kompetentā tiesa var balstīt savu vērtējumu par līguma noteikumu negodīgo raksturu (*Eiropas Savienības Tiesas 2012.gada 15.marta spriedums lietā „Jana Pereničová?, Vladislav Perenič v. SOS financ spol. s. r. o. Okresn ? s?d Prešov”, C-453/10, 43.punkts*). Tomēr šis nav elements, lai automātiski un tikai ar tā palīdzību pierādītu strīdīgo līguma noteikumu negodīgo raksturu. Tiesai būtu jāpauž viedoklis par Direktīvas 3. un 4.pantā minēto vispārīgo kritēriju piemērošanu atsevišķam noteikumam, kas ir jāizvērtē atkarībā no konkrēta gadījuma

apstākļiem (*turpat, 44.punkts*). Līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā to preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz kuriem līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kuri ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs (Direktīvas 4.pants). Šādā perspektīvā jāizvērtē arī, kādas sekas minētajam noteikumam var būt, ievērojot līgumam piemērojamās tiesības, kas ietver valsts tiesību sistēmas analīzi (*Eiropas Savienības Tiesas 2013.gada 14.marta sprieduma lietā „Mohamed Aziz v. Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)”, C-415/11, 71.punkts, 2014.gada 16.janvāra spriedums lietā „Constructora Principado SA v. José Ignacio Menéndez ?lvarez Audiencia Provincial de Oviedo”, C-226/12, 24.punkts*).

[14] Senāts atzinis par pamatotu pieteicējas viedokli, ka vispārīgi autostāvvietas īslaicīgais īres līgums slēdzams, ievērojot vispārīgos līguma slēgšanas noteikumus, kā arī noteikumus, kas konkrēti reglamentē īres tiesiskās attiecības (Civillikuma ceturtais daļas četrpadsmitā nodaļa).

Autostāvvietas īslaicīgais īres līgums atbilst Civillikuma 2112.panta definētajam īres līgumam, kurā, tiklīdz puses vienojušās par īres priekšmetu un maksu, līgums uzskatāms par noslēgtu (Civillikuma 2124.punkts).

Senāts arī piekritis pieteicējas argumentiem, tā kā pieteicējas oferte izteikta autostāvvietā izvietotajos noteikumos, ievērojot Civillikuma 1428.pantu, automašīnas novietošana pieteicējas autostāvvietā var tikt vērtēta kā automašīnas valdītāja (pakalpojuma saņēmēja) akcepts pieteicējas paustajam piedāvājumam. Respektīvi, īres līgums var tikt uzskatīts par noslēgtu ar brīdi, kad patērētājs ir novietojis automašīnu pieteicējas stāvvietā.

Senāts norādījis, ka vienlaikus jāņem vērā, ka uz masveida līgumiem, kuri tiek noslēgti ar konkludentām darbībām, tostarp līgumiem par autostāvvietas īslaicīgu īri, būtu attiecināma prasība līguma noslēgšanas vietā izkārt skaidri redzamu paziņojumu par vispārīgo līguma noteikumu izmantošanu (*sal. Direktīvas pielikuma 1.punkta „i” apakšpunkts*), kas stāvvietu gadījumā nozīmē, ka skaidri redzamam paziņojumam jābūt izkārtam pie iebrauktuves stāvvietā un tam jābūt viegli lasāmam; skaidri saprotamam un tas nedrīkst būt nesamērīgi garš (Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta otrā un 2.¹daļa), lai konstatētu pušu nolūku savstarpēji saistīties (Civillikuma 1533.panta pirmā daļa). Tikai gadījumos, kad iepriekš minētās prasības ir izpildītas, vispārīgie līguma noteikumi var kļūt saistoši autostāvvietas īrniekam.

[15] Pārbaudot lietā esošos pierādījumus (*lietas 1.sējuma 150.lapa*), apgabaltiesa atzīst, ka pie iebrauktuvē pieteicējas stāvvietās ir izvietoti skaidri redzami paziņojumi un tie ir viegli lasāmi (burti ir lieli), paziņojumi ir skaidri saprotami un tie nav nesamērīgi gari. Tā kā paziņojumi ir izvietoti kopā ar maksāšanas automātu, teksts ir acu augstumā un uz augšu, nav pamata uzskatīt, ka patērētājs varētu šos paziņojumus nepamanīt.

Tādējādi šajā aspektā pieteicēja ir ievērojusi Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta otrās un 2.¹daļas prasības, un ir pamats atzīt, ka, ja patērētājs ir novietojis automašīnu pieteicējas autostāvvietā, ir konstatējams atbilstoši Civillikuma 1533.panta pirmajai daļai pušu nolūks savstarpēji saistīties. Tā kā iepriekš minētās prasības ir izpildītas, vispārīgie līguma noteikumi autostāvvietas īrniekam kļūst saistoši, kad tas novieto savu automašīnu pieteicējas autostāvvietā.

[16] Senāts norādījis, ka atbilstoši Civillikuma 2141.pantam, noslēdzot autostāvvietas īres līgumu, īrniekam jāsamaksā īres maksa līgumā noteiktā termiņā. Respektīvi, ja līgumā paredzēta priekšapmaksā, tad īrnieks, izvēloties laiku, uz kādu novietos automašīnu stāvvietā, kā arī, veicot samaksu, noteic arī autostāvvietas lietošanas ilgumu jeb līguma termiņu. Savukārt, ja līgumā nav noteikti maksas termiņi, tad īrniekam jāmaksā īres maksa pēc lietošanas laika notecējuma (Civillikuma 2142.pants). Respektīvi, norēķins jāveic kā pēcapmaksā.

Civillikuma 2165.pants noteic, ka īres līgums, kas aprobežots ar noteiktu termiņu, izbeidzas, kad notecējis termiņš. Līdz ar to, ja atbilstoši autostāvvietas lietošanas noteikumiem samaksa par automašīnas novietošanu jāmaksā avansā, tad, notekot bezmaksas vai apmaksātajam autostāvvietas lietošanas termiņam, izbeidzas arī īres līgums (Civillikuma 2165.pants) un īrniekam jāatstāj autostāvvietā vai jāveic avansa īres maksājums, nodibinot jaunu īres attiecību.

[17] Apgabaltiesa konstatē, ka atbilstoši Noteikumu 3.punktam samaksa par automašīnas novietošanu pieteicējas autostāvvietā jāmaksā avansā. Tātad, notekot bezmaksas vai apmaksātajam autostāvvietas lietošanas termiņam, izbeidzas arī īres līgums un īrniekam jāatstāj autostāvvietā vai jāveic avansa īres maksājums, nodibinot jaunu īres attiecību.

[18] Senāts izskatāmajā lietā atzinis, ka autostāvvietas īpašniekam ir leģitīma interese iekasēt maksājumus no transportlīdzekļiem, kas autostāvvietā uzturas, pārsniedzot bezmaksas vai apmaksāto stāvvietas lietošanas laiku, lai varētu stāvvietu efektīvi pārvaldīt, nodrošinot, ka, piemēram, lielveikalam var piekļūt arī citi transportlīdzekļi, un lai autostāvvietas īpašnieks varētu gūt ienākumus, kas sedz stāvvietas uzturēšanas izmaksas un nodrošina saprātīgu peļņu. Proti, gadījumā, ja īres līgumā paredzēta autostāvvietas īres priekšapmaksā nav veikta vai bezmaksas vai apmaksātais autostāvvietas lietošanas termiņš notecējis, stāvvietas īpašniekam ir tiesības iekasēt līgumsodu konkrētā naudas izteiksmē (Civillikuma 1716.panta otrā daļa), ievērojot Civillikuma 1717.pantā noteikumus (līgumsodam jābūt samērīgam un atbilstošam godīgai darījuma praksei), kā arī Patērētāju aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 4.punktu (nedrīkst uzlikt patērētājam, kurš nepilda vai nepienācīgi izpilda līgumsaistības neproporcionāli lielu līgumsodu, salīdzinājumā ar līgumsaistību neizpildīšanas radīto zaudējumu). Respektīvi, ja līgumsods ir vispārīgi paredzēts kā noteikta summa par dažāda veida pārkāpumiem, nepadarot tā apmēru atkarīgu no līguma pārkāpuma veida, smaguma un ilguma, līgumsoda nesamērīgums konstatējams jau tad, ja tas būtu nesamērīgs attiecībā pret mazāko iespējamo tipisko līguma pārkāpumu, par kuru līgumsods var tikt piemērots. Tāpat,

lai izvērtētu līgumsoda samērīgumu, var noskaidrot:

1) vai piemērotais līgumsods atbilst vispārpieņemtai praksei;

2) vai norādes par piemērojamo līgumsodu, ja tiek pārkāpts stāvvietas lietošanas termiņš, bija skaidras un nepārprotamas;

3) vai pakalpojuma sniedzējs, godīgi un līdzvērtīgi izturoties pret patērētāju, varēja pamatoti pieņemt, ka saprātīgs transportlīdzekļa vadītājs piekristu attiecīgajam līgumsodam arī tad, ja tas būtu individuāli apspriests (*sal. Eiropas Savienības Tiesas 2013.gada 14.marta sprieduma lietā „Mohamed Aziz v. Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)”, C-415/11, 76.punkts).*

[19] Līgumsoda samērīguma izvērtējumā ir piemērojams tostarp Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 4.punkts noteic, kas noteic, ka par netaisnīgiem līguma noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas uzliek patērētājam, kurš neizpilda vai nepienācīgi izpilda līgumsaistības, neproporcionāli lielu līgumsodu vai citu kompensāciju par līgumsaistību neizpildi vai nepienācīgu izpildi salīdzinājumā ar līgumsaistību neizpildīšanas vai nepienācīgas izpildīšanas radīto zaudējumu vai ņemot vērā citus apstākļus.

Izskatāmajā lietā no Noteikumu 7.punkta redzams, ka soda nauda jeb līgumsods Civillikuma 1716.panta otrās daļas izpratnē ir paredzēta kā noteikta summa par dažāda veida pārkāpumiem, kas paredzēti Noteikumos, nepadarot tā apmēru atkarīgu no līguma pārkāpuma veida, smaguma un ilguma. Līdz ar to līgumsoda nesamērīgums konstatējams jau tad, ja tas ir nesamērīgs attiecībā pret mazāko iespējamo tipisko līguma pārkāpumu, par kuru līgumsods var tikt piemērots.

No Noteikumu regulējuma izriet, ka soda nauda var tikt piemērota tostarp no pirmās minūtes, kas pārsniedz noslēgto īres līgumu par automašīnas novietošanu pieteicējas stāvvietā. Tātad, ja patērētājs, izbeidzoties īres līguma jeb autostāvvietas lietošanas termiņam, nav noslēdzis jaunu īres līgumu, par dažu minūšu kavējumu tam rodas pienākums samaksāt soda naudu 25 euro (vai 11 euro atkarībā no konkrētās autostāvvietas atrašanās vietas, *sk. [3.2]*). Šāds līgumsods par dažu minūšu kavējumu ir acīmredzami nesamērīgs jeb neproporcionāli liels par līgumsaistību neizpildi vai nepienācīgu izpildi salīdzinājumā ar līgumsaistību neizpildīšanas vai nepienācīgas izpildīšanas radīto zaudējumu.

Līdz ar to, tā kā pieteicējas piemērotais līgumsods ir nesamērīgs attiecībā pret mazāko iespējamo tipisko līguma pārkāpumu, tas ir atzīstams par nesamērīgu kopumā.

[20] Šādos lietā konstatētajos apstākļos nav nozīmes vērtēt tostarp to, vai piemērotais līgumsods atbilst vispārpieņemtai praksei. Pat ja arī citiem komersantiem ir iedibināta šāda prakse, šādas prakses piemērošana nav taisnīga un tādējādi nav tiesiski aizsargāta.

Apgabaltiesa lietā konstatētajos apstākļos secina, ka pieteicējai kā pakalpojuma sniedzējai, ja tā būtu godīgi un līdzvērtīgi izturējusies pret patērētājiem, nebija pamata pieņemt, ka saprātīgs transportlīdzekļa vadītājs piekristu attiecīgajam līgumsodam arī tad, ja tas būtu individuāli apspriests.

[21] Senāts izskatāmajā lietā arī interpretējis Civillikuma 1716. un 1717.panta normas, norādot, ka Civillikuma 1716.panta trešā daļa neierobežo līdzēju tiesības noteikt fiksētu līgumsodu arī par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā, bet ir vērstas pret pieaugošiem līgumsodiem, kad līgumsods pakāpeniski palielinās procentuālu vai konkrētu naudas summu pieskaitīšanas ceļā, pārvēršoties par nenoteiktu lielumu.

Civillikuma 1716.panta trešā daļa noteic, ka līgumsods par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā (laikā) termiņā var tikt noteikts pieaugošs, taču kopsummā ne vairāk par 10 procentiem no pamatparāda vai galvenās saistības apmēra. Savukārt Civillikuma 1717.pants noteic, ka līgumsoda apmēru noteic līdzēji, un tas nav aprobežots ar zaudējumu lielumu, kādi paredzami no līguma neizpildīšanas, taču tam jābūt samērīgam un atbilstošam godīgai darījumu praksei.

Senāts minējis piemēru, ka būvniecības līgumā var būt paredzēts, ka par būvgružu neizvešanu noteiktā laikā būvnieks maksā līgumsodu 150 euro (piemērojams Civillikuma 1717.pants, lai izvērtētu līgumsoda samērīgumu). Citā līgumā par tādu pašu pārkāpumu var būt noteikts pieaugošs līgumsods (0,1 procents no līguma summas dienā). Šādā gadījumā var tikt piemērots Civillikuma 1716.pantā trešajā daļā paredzētais ierobežojums 10 procenti, kā arī iespējams pārbaudīt līgumsoda samērīgumu saskaņā ar Civillikuma 1717.pantu.

Kā tika konstatēts, izskatāmajā lietā līgumsods Noteikumos nav paredzēts kā pieaugošs līgumsods, līdz ar to Civillikuma 1716.pantā trešajā daļā paredzētais ierobežojums 10 procenti arī nav attiecināms uz konkrēto situāciju.

Apgabaltiesa atzīst, lai arī Centrs un pirmās instances tiesa izskatāmajā lietā nepamatoti atsaucās uz Civillikuma 1716.panta trešajā daļā noteiktā līgumsoda apmēra ierobežojuma pārkāpumu, tomēr jāņem vērā, ka līgumsoda nesamērību apgabaltiesa konstatēja attiecībā pret mazāko iespējamo tipisko līguma pārkāpumu, un tas ir pietiekami, lai atzītu, ka līguma noteikums kopumā ir netaisnīgs. Kā lietā citastarp konstatēja Centrs un pirmās instances tiesa, konkrētā situācijā, kad nepienācīgi tiek pildīti līguma noteikumi – neapmaksāts pakalpojuma izmantošanas termiņš par divām stundām un 48 minūtēm (neapmaksātā pakalpojuma summa 4,20 euro) – patērētājam tiek piemērots 25 euro liels līgumsods, kas attiecībā pret neizpildīto saistību teju piecas reizes pārsniedz patērētāja neizpildītās apmaksas saistības apmēru, kas nav samērīgi. Ja šāds līguma nosacījums būtu individuāli apspriests, saprātīgs transportlīdzekļa vadītājs attiecīgajam līgumsodam piekristu.

[22] Šādos apstākļos pārsūdzētais lēmums tā pārskatāmajā daļā par līgumsoda līguma nepienācīgas izpildes gadījumā atzīšanu par netaisnīgu ir tiesisks un tā atcelšanai minētajā daļā nav pamata.

Vienlaikus secināms, ka pārsūdzētā lēmuma nolēmuma daļā, tostarp tiesiskajā pienākumā, lietots formulējums par līgumsoda 10 procentu pārsniegumu no maksas par pakalpojumiem, ko apgabaltiesa atzina par kļūdainu. Tomēr minētā kļūda pēc būtības nemaina secinājumu, ka Noteikumi ietver netaisnīgus līguma noteikumus to nepienācīgas pildīšanas situācijā. Faktiski pārsūdzētā lēmuma nolēmumu daļas atruna par to, ka 10 procentu no pakalpojuma vērtības ietvaros līguma noteikumi nav atzīstami par netaisnīgiem, ir pieteicējam labvēlīgāks nolēmums par apgabaltiesas secināto, ka attiecīgais līguma noteikums ir netaisnīgs kopumā. Līdz ar to prasījuma robežās, lai nepasliktinātu pieteicējas stāvokli, nav pamata pārsūdzētā lēmuma atcelšanai arī šajā daļā.

[23] Apgabaltiesa pārsūdzētajā lēmumā lietas pārskatāmajā daļā nekonstatē tik būtiskus trūkumus, kas būtu par pamatu tā atcelšanai kādā daļā.

[24] Pirmās instances tiesa lietas pārskatāmajā daļā pareizi pieteikumu noraidīja, lai arī kļūdījās atsevišķos apsvērumos.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

Noraidīt SIA „EuroPark Latvia” pieteikumu par Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2015.gada 8.oktobra lēmuma Nr.2-pk atcelšanu daļā par līgumsodu līguma nepienācīgas izpildes gadījumā.

Spriedumu viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente
Tiesneši

L.Vīnkalna
I.Juhņeviča-Knoka
M.Vīgants